

Nr 49.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till reseersättning till nämndemän; given Stockholms slott den 23 januari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

N. Gärde.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 januari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, anför:

»Vid anmälan till årets statsverksproposition av de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under andra huvudtiteln, har jag under punkten 15 framhållit, att det var min avsikt att föreslå framläggande för innevarande års riksdag av förslag, att nämndemän vid häradsrätt måtte beredas ersättning för inställelse vid de allmänna tingssammanträdena eller lagtima tingen, däri inbegripet slutsammanträden. Jag meddelade vidare, att genomförandet av ett sådant förslag enligt verkställda beräkningar skulle draga

en årlig kostnad av i runt tal 300,000 kronor samt att följaktligen och då kostnaderna för nu utgående reseersättning till nämndemän (för inställelse vid rannsakingar och tremansting m. m.) syntes kunna uppskattas till omkring 85,000 kronor för år den sammanlagda årliga kostnaden för reseersättning till nämndemän skulle bli 385,000 kronor. Då emellertid de nya bestämmelserna syntes böra träda i kraft först den 1 januari 1932 och av beloppet 300,000 kronor å första halvåret 1932 kunde beräknas komma att belöpa 170,000 kronor, fann jag anslaget för nästkommande budgetår kunna begränsas till 255,000 kronor. I enlighet härmed och efter det jag förordat, att för bestridande av ifrågavarande ersättning från och med nästkommande budgetår borde under andra huvudtiteln, avdelningen 'Häradsrätterna', uppföras ett särskilt förslagsanslag, benämnt 'Reseersättning till nämndemän', föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till reseersättning till nämndemän för budgetåret 1931/1932 beräkna ett *extra* förslagsanslag av 255,000 kronor. Vidare föreslog Kungl. Maj:t på min hemställan under punkten 33, att det *ordinarie* förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, från vilket anslag nu utgående reseersättning till nämndemän bestrides, måtte minskas med 85,000 kronor.

Jag anhåller nu att få anmäla denna fråga till slutlig prövning.

Häradsnämnden och dess tjänstgöring.

Häradsnämnd består i regel av 12 nämndemän. Där två eller flera tingslag av Kungl. Maj:t förenas till ett, må nämndemän väljas till enahanda antal som tillföre i vart och ett av dessa tingslag. Antalet nämndemän i de skilda tingslagen är mycket olika och växlar från 12 till 48.¹ Häradshövdingen fördelar efter samråd med nämnden tjänstgöringen nämndemännen emellan. Härvid hava kommit i tillämpning högst växlande principer. I allmänhet är visserligen gruppindelning inom nämnden genomförd, men för varje grupps tjänstgöring kunna följande huvudfall urskiljas: tjänstgöring viss rättegångsdag av varje allmänt sammanträde, tjänstgöring vartannat sammanträde, vart tredje sammanträde, två, tre eller fyra sammanträden i följd, ett år i följd och så vidare.

Häradsrätt håller i regel allmänna sammanträden, där tingslag ensamt utgör en domsaga, under vårtinget sex gånger och under hösttinget fyra gånger, samt, där två tingslag äro förenade till en domsaga, under vartdera tinget tre respektive två gånger. Därjämte hålles i allmänhet för varje ting särskilt så kallat slutsammanträde. Tarvas vid allmänt sammanträde mera än en rättegångsdag, fortsättes sammanträdet näst följande helgfria dag till dess alla målen förevarit. Under de senare åren har Kungl. Maj:t beträffande åtskilliga tingslag förordnat om tätare tingssammanträden. Exempelvis sammanträder häradsrätten på vissa håll var fjortonde dag och i en domsaga varje vecka. — Sedan 1919 års ingång håller häradsrätt i ett stort antal tingslag under eller mellan de lagtima tingen sammanträden med tremansnämnd för handläggning av mindre viktiga mål och ärenden, så kallade tremansting. — Slutligen sammanträder häradsrätt till urtima ting eller å extra rättegångsdag under lagtima ting, bland annat för rannsaking med häktad.

¹ Jfr härvid fogad sammanställning kol. 2 med anmärkning.

För närvarande äga nämndemän för inställelse vid häradsrätt åtnjuta ersättning av allmänna medel i följande fall:

1. Vid brottmålsrannsaking å urtima ting eller extra rättegångsdag under lagtima ting. Ersättningen utgår enligt resereglementet och innefattar:

a) i de fall, då flera härad hava gemensam tingstad i brottmål och då gärningen, varom rannsakas, blivit begången inom annat härad eller tingslag än det, till vilket nämndemannen hör, såväl resekostnadsersättning som dagtraktamente; kungörelsen den 17 september 1851 (nr 31, s. 1) och kungl. brevet den 23 mars 1877 (bih. nr 17, s. 2);

b) i de fall, då gärningen, varom rannsakas, förövats inom det härad eller tingslag, för vilket nämndemannen blivit vald, allenast resekostnadsersättning; kungörelsen den 3 juni 1892 (nr 36, s. 2).

2. Vid tingssammanträden med tremansnämnd (tremansting). Ersättningen innefattar allenast resekostnadsersättning enligt resereglementet och utgår ej till flera än fyra nämndemän för varje sammanträde; lagen den 7 maj 1918 (nr 294), 9 §.

Här må jämväl erinras om kungörelsen den 14 juni 1901 (nr 46), enligt vilken av allmänna medel må utgå den kostnad, som kan uppkomma, då uthärads nämnd måste tillkallas. (Jfr ock bestämmelsen i 4 kap. 2 § rättegångsbalken att, där käranden i tvistemål äskar särskilt ting, han skall hålla kostnaden därför.)

Såsom en kvarleva från äldre tid och numera utan nämnvärd betydelse utgå av allmänna medel till nämndemän jämväl så kallade tingsgästningspenningar. Denna ersättning lärer hava sin historiska upprinnelse i den allmogen sedan äldsta tider åliggande skyldighet att bereda lagman och häradshövding tillbörlig gästning vid tingen. Den utgjordes ursprungligen in natura och utgick efter hemmantalet men ersattes småningom med en avgift i penningar. Viss andel i gården har åtminstone sedan 1600-talet åtnjutits av häradsnämnden. Genom olika författningar på 1700-talet fastställdes tingsgästningspenningarna att utgå med vissa belopp, som dock växlade i olika orter. Enligt kungörelsen den 11 mars 1841 (nr 4, s. 1) har gården såsom sådan upphört, och motsvarande ersättning gottgöres i stället vederbörande av statsverket. Ersättningen utgår årligen med vissa belopp för i regel varje härad eller tingslag och bestrides från de till häradsrätterna utgående ordinarie anslagen (se statsliggaren för budgetåret 1930/1931 s. 108—110, 112—114). För hela riket uppgår det årliga sammanlagda beloppet till 18,211 kronor 67 öre, motsvarande ett medeltal för domsaga av omkring 150 kronor. De till varje härad eller tingslag utgående beloppen torde i allmänhet fördelas lika efter huvudtalet bland de under året tjänstgörande nämndemännen.

I det övervägande antalet tingslag erhålla vidare nämndemännen genom tingshusbyggnadsskyldiges försorg kostnadsfritt nattkvarter å tingsstället. Att skyldighet i förevarande avseende föreligger för de tingshusbyggnadsskyldige framgår väl ej direkt av bestämmelserna i 26 kap. 4 § byggningsbalken om tingsbyggnad å vanlig tingstad men har fastslagits av Kungl. Maj:t i utslag den 29 april 1862. Genom detta ålades visst härads (Ölands norra) tingshus-

*Nu utgående
ersättning till
nämndemän
m. m.*

*Ersättning
vid rannsakingar och
tremansting
m. m.*

*Tings-
gästnings-
penningar.*

*Kostnads-
fritt natt-
kvarter i
tingshuset.*

byggnadsskyldiga invånare att å tingsplatsen åt nämnden hålla bostad jämte sängkläder.¹ Även förekommer att de tingshusbyggnadsskyldiga — i stället för att tillhandahålla nattlogi — lämna kontant ersättning till nämndemännen. Sålunda utgår ur tingshuskassan exempelvis i ett härad i Skaraborgs län av denna anledning 20 kronor om året till varje nämndeman. Ett annat exempel är ett under de senare åren tillkommet beslut av de tingshusbyggnadsskyldige i Askims m. fl. härads domsaga, enligt vilket nämndeman äger erhålla skäligt belopp för nattlogi, när sammanträdet varat så länge på kvällen, att han måst stanna över natten i Göteborg.

*Ersättning
av kommunala medel.*

På flera håll uppbära nämndemännen jämväl arvode eller expensbidrag av kommunala medel. I detta hänseende föreligga vissa uppgifter, införskaffade och bearbetade av 1918 års resereglementssakkunniga, vilka på sin tid verkställt utredning rörande utsträckt rätt till ersättning åt nämndemän. Enligt dessa uppgifter utgick kommunal ersättning med växlande belopp till nämndemännen i mer än en tredjedel av rikets då 123 domsagor, nämligen i 30 domsagor under Svea hovrätt och i 13 under Göta hovrätt (däremot icke i någon domsaga under hovrätten över Skåne och Blekinge). I åtskilliga fall hade anslagits visst belopp för år åt varje nämndeman, därvid det högsta utgående beloppet var 250 kronor. Å andra håll hade bestämts olika belopp, från 1 krona 50 öre till 20 kronor, för varje tjänstgöringsdag med eller utan särskild reseersättning. Någon gång hade medgivits endast resekostnadsersättning antingen med visst belopp per inställelse eller ock ersättning för järnvägsbiljett eller skjutsersättning. — Nämnas bör, att vid prövning av frågan om rätt för kommun att bevilja nämndemän ersättning Kungl. Maj:t i utslag den 30 april 1912 funnit sådan rätt icke föreligga.²

*Ersättning
för särskilda
förrättningar.*

Slutligen må anmärkas, att gottgörelse författningsenligt tillkommer nämndemän för vissa särskilda förrättningar. Sålunda äger nämndeman erhålla *dels* för biträde vid syner och besiktningar å kronan tillhöriga fastigheter och vid andra extra förrättningar, som omförmälas i 1 § kungörelsen den 30 december 1863 (nr 82), såväl resekostnadsersättning som dagtraktamente enligt resereglementet, *dels ock* för biträde vid vägsyner och formliga efterbesiktningar enligt 35 § lagen den 23 oktober 1891 (nr 68) angående väghållningsbesvärets utgörande på landet resekostnadsersättning enligt resereglementet, men ej dagtraktamente.

*Frågan om
utsträckt
ersättnings-
rätt för
nämnde-
männen.*

*Tiden före
1918.*

Frågan om nämndemäns rätt till ersättning för inställelse vid de allmänna tingssammanträdena har sedan länge stått på dagordningen. Beträffande tiden intill 1918 läser jag kunna inskränka mig till att anmärka, att spörsmålet vid flera tillfällen och senast åren 1898, 1901 och 1902 motionsvis bragts under riksdagens prövning men att motionerna städse funnits icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Sålunda yttrade statsutskottet i sitt av 1898 års riksdag godkända utlåtande (nr 3), att nämndemansinstitutionen vore och enligt utskottets förmenande borde förbliva byggd på den grundsats, att befattningen

¹ Naumanns tid-kr. 1864, s. 193. Jfr ock Reg. R:ns årsb. 1912, s. 342.

² Reg. R:ns årsb. 1912, s. 112. Jfr ock Reg. R:ns årsb. 1920, s. 109.

såsom nämndeman vore ett på medborgarnas förtroende grundat hedersuppdrag, för vilket avlöning ej borde uppbäras, och att fördenskill utskottet, vilket icke försport, att någon svårighet uppstått att finna lämpliga personer till besättande av lediga nämndemansbefattningar, finge hemställa, att motionen i frågan icke måtte av riksdagen bifallas. Enahanda ståndpunkt i ämnet intogs av riksdagen åren 1901 och 1902.

Uti den till 1918 års riksdag avgivna propositionen (nr 4), som ligger till grund för lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden, erinrade föredragande departementschefen, att i åtskilliga över upprättat utkast till lag i ämnet avgivna utlåtanden framhållits det tillbörliga däruti, att skälig ersättning lämnades nämndemännen för de extra kostnader, som komme att tillskyndas dem genom införande av ifrågavarande nya sammanträden med tremansnämnd, vilket krav enligt departementschefens förmenande syntes fullt befogat. I anslutning till detta uttalande föreslogs i propositionen (10 § i lagförslaget), att Konungen skulle äga förordna angående reseersättning till nämnd för hållande av sammanträde med tremansnämnd.

1918 års
riksdag
och därav
föranledd
utredning.

Med anledning av propositionen väcktes inom andra kammaren motion (nr 307) därom, att nämndeman för tjänstgöring å sammanträde med tremansnämnd skulle av statsmedel åtnjuta såväl rese- som traktamentsersättning enligt vissa angivna grunder. I den sålunda väckta frågan yttrade lagutskottet (utlåtande nr 34) — som förordade sådan ändring i det genom propositionen framlagda lagförslaget, att uttrycklig bestämmelse infördes därom, att reseersättning skulle utgå till fyra nämndemän för varje sammanträde — vidare följande:

Ehuru i allmänhet ej någon olägenhet torde hava visat sig vid tillämpning av nuvarande ordning, enligt vilken nämndemansbefattningen är ett oavlönat förtroendeuppdrag, kan dock samma ordning verka såsom ett penningstreck, som hindrar valet av de personer, åt vilka flertalet väljare helst skulle anförtro uppdraget. Emellertid anser utskottet, att om dagtraktamente tillerkännes nämndemän vid de tillfällen, vilka avses i motionen, dagtraktamente också bör ifrågakomma för nämndemän, vilka tjänstgöra under de allmänna rättegångsdagarna. Denna fråga är dock av den invecklade beskaffenhet, att densamma tarvar en grundligare utredning än utskottet är i tillfälle att åstadkomma. Utskottet är därför av den mening, att riksdagen bör, med godtagande av Kungl. Maj:ts förslag om reseersättning till nämndemännen för inställelse å sammanträden med tremansnämnd, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken omfattning ersättning må tillerkännas nämndemän för de kostnader, som äro förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för närvarande i dylikt avseende är stadgat.

Under åberopande av vad lagutskottet sålunda anfört hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 april 1918 (nr 126), med godkännande av den föreslagna ändringen av bestämmelsen om resekostnadsersättning, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida och i vilken omfattning ersättning borde tillerkännas nämndemän för de kostnader, som vore förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för det dåvarande i

dylikt avseende vore stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kunde föranledas.

Med anledning av denna riksdagens framställning anbefallde Kungl. Maj:ten den 24 september 1918 resereglementssakkunniga att avgiva utlåtande över framställningen. De sakkunniga införskaffade yttranden i ämnet från länsstyrelserna samt häradshövdingarna och häradsnämnderna i rikets domsagor. I det övervägande flertalet av de inkomna yttrandena tillstyrktes utsträckning av nämndemäns rätt till ersättning för ifrågavarande kostnader. Därjämte verkställde de sakkunniga en approximativ beräkning av beloppet av den årliga totalkostnaden för reseersättning och dagtraktamente till nämndemännen för inställelse vid de allmänna tingssammanträdena eller lagtima tingen, däri inbegripet slutsammanträden. De sakkunnigas ordförande (hovrättsrådet V. Petré) utarbetade tillika en sammanfattning över gällande bestämmelser om nämndemäns rätt till ersättning jämte därtill hörande historik, avseende jämväl tingsgästningspenningarna, samt avgav, sedan de sakkunnigas arbete i och med avlämnande av betänkande med förslag till resereglemente avslutats, yttrande i ämnet, däri framhölls angelägenheten, att nämndemännen bereddes såväl resekostnads- som traktamentsersättning.

1919—1923
års riks-
dagar.

I statsverkspropositionerna, andra huvudtiteln, till 1919 (s. 140), 1920 (s. 99), 1921 (s. 99), 1922 (s. 85) och 1923 (s. 66) års riksdagar hava departementscheferna framhållit önskvärdheten av att förevarande spörsmål kunde upptagas till slutligt bedömande. Såsom anledning till att de likväl icke kunde förorda att så skedde för det dåvarande framhölls 1919 och 1920, att resereglementssakkunnigas yttrande ej vore avgivet, varjämte sistnämnda år jämväl hänvisades till det statsfinansiella läget. De tre senare omförmälda åren har som enda skäl mot framläggande av förslag i ämnet åberopats det ekonomiska läget.

Process-
kommissionen och
ekonomi-
sakkunniga.

Processkommissionen har i sitt den 15 december 1926 avgivna betänkande angående rättegångsväsendets ombildning (statens off. utredn. 1926: 31—33) jämväl berört förevarande fråga och därvid uttalat den meningen, att ersättning borde tillkomma nämndens ledamöter för deras tjänstgöring vid häradsrätterna. Processkommissionen har därvid anfört bland annat (del I s. 143—144):

De betänkligheter, som bruka anföras mot att ersätta offentliga uppdrag av denna natur, grunda sig därpå, att de då kunna användas i syfte att bereda innehavaren den ekonomiska fördel, som är förenad med uppdraget, i stället för att lämnas åt den, som är den för uppdragets fullgörande lämpligaste. Faran härför bör givetvis icke underskattas. Men dess betydelse beror främst på ersättnings storlek. Sättes denna jämförelsevis lågt, bortfaller frestelsen att bruka uppdraget för ersättnings skull. Så torde exempelvis den ersättning, som utgår till landstingsmän, säkerligen aldrig giva anledning till missbruk i nu nämnd riktning.

Beträffande ersättnings omfattning intaga främmande rättssystem två principiellt olika ståndpunkter. De flesta medgiva icke blott gottgörelse för *resekostnader* i de fall, där resa varit nödig, utan ock *dagtraktamente*, oavsett om lekmannen bor eller icke bor där domstolen sammanträder. Den norska rätten intar däremot den principiella ståndpunkten, att endast den, som är bosatt å visst avstånd från nämnda ort, är berättigad till ersättning, vilken då utgår i form av gottgörelse för resekostnaderna och för kosten för varje dag.

Den, som bor å eller i omedelbar närhet av denna ort, får däremot ingen ersättning. Överallt utgå ersättningarna städse med små belopp. I Danmark utgör dagtraktamentet sålunda fyra kronor för dag, och med samma belopp beräknas i Norge kostersättningen för dag.

Då det föreliggande förslaget till domstolsväsen räknar med ett mera stadigvarande deltagande i rättsskipningen från varje nämndemans sida och den uppföring av arbetstid, som kommer att krävas av denne, sålunda icke blir alldeles betydelselös, torde billigheten fordra, att hos oss ersättning utgår även till den nämndeman, som bor där domstolen sammanträder. Dagtraktamentet bör dock till sådan nämndeman utgå med lägre belopp än till nämndeman, som nödgas från sin hemort resa till domstolsorten och där uppehålla sig. Processkommissionen har icke ansett sig böra närmare ingå på grunderna för ifrågasatt ersättnings beräkning, då kommissionen utgått från att vid genomförandet av den nya rättegångsordningen den av 1918 års riksdag begärda utredningen i ämnet avslutats och jämväl lett till allmänna stadganden om ersättning till nämndemän.

De särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga, som haft i uppdrag att verkställa utredning angående ordnande av vissa ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid genomförande av den ifrågasatta rättegångsreformen, hava i sitt den 29 augusti 1928 avgivna betänkande (statens off. utredn. 1928: 20) endast uttalat, att de ansåge förevarande fråga icke stå i sådant samband med processreformen, att kostnaden för den ifrågasatta utvidgningen av nämndens ersättningsrätt borde uppfattas såsom en utgiftsökning i anledning av processreformen.

Vid 1927 års riksdag väckte herr K. Schlyter med instämmande beträffande motionens syfte av herr Edw. Larson m. fl. i första kammaren och herr H. Leo i andra kammaren likalydande motioner (I: 124 och II: 180) med yrkande, att riksdagen ville i skrivelse till Konungen anhålla om förnyad utredning av frågan om ersättning åt nämndemän för nämndemansuppdragets fullgörande samt om utredningens framläggande för nästföljande års riksdag jämte det förslag, vartill densamma kunde föranleda. Efter anmärkande att nya kostnadsberäkningar av flera skäl vore erforderliga anfördes i motionerna bland annat:

1927 års
riksdag.

En viss fråga tarvade särskilt övervägande. Vore det självfallet, att staten skulle gälda såväl reseersättning som dagtraktamente, eller låte det icke tänka sig att staten liksom beträffande tingssammanträdena med tremansnämnd anslog medel till reseersättning, men i fråga om dagtraktamente inskränkte sig till att giva kommunerna befogenhet att, när de så önskade, besluta om sådan ersättning? Att ersättningen för resekostnaderna stannade på statsverket vore rimligt bland annat med hänsyn till att en dylik ersättningspost skulle mycket hårt belasta stora folkfattiga kommuner, medan skiftningarna i dagtraktamentenas belopp olika kommuner emellan icke skulle bli så väsentliga. Och att en viss del av ersättningen utginge av kommunala medel vore icke principiellt oriktigt, då fråga ju vore om av kommunerna valda förtroendemän. Icke heller stötte en sådan anordning mot allmän uppfattning, vilket nogsamman framginge av att talrika kommunala beslut i angiven riktning redan föreläge. Genom att överlåta åt kommunerna att bestämna härom öppnades dessutom för den kommunala självstyrelsen tillfälle att efter lokala förhållanden överväga behovet och lämpligheten av ett tillskott i ersättningen utöver den rena resekostnaden. Sist men icke minst möjliggjordes genom en uppdelning av kostnaderna i antydd riktning mellan stat och kommun en lösning av frågan inom

överskådlig tid, vartill annars med hänsyn till de statsekonomiska förhållandena ringa förhoppning syntes föreligga.

Därjämte väckte herr S. Luterkort en motion i samma syfte som de nyss nämnda (I: 158).

Första lagutskottet anförde i sitt utlåtande (nr 30) över motionerna följande:

Utskottet intager till den i motionerna väckta frågan samma ståndpunkt, som kom till uttryck i 1918 års lagutskotts utlåtande nr 34 och som föranledde riksdagens berörda skrivelse med begäran om utredning och förslag i detta ämne. Enligt utskottets mening bör följaktligen den avbrutna utredningen åter upptagas, och synes den böra verkställas utan samband med den fortsatta behandlingen av processkommissionens förslag till rättegångsväsendets ombildning. Vid utredningen böra givetvis beaktas de förändrade förhållanden, som i olika hänseenden inträtt, sedan ärendet senast var föremål för undersökning. Med hänsyn bland annat därtill, att antalet tingssammanträden vid många häradsrätter ökats och att nya grunder för beräkning av reseersättning vid förrättning i statens ärenden meddelats, påfordras uppenbarligen nya kostnadsberäkningar. Att staten vid ett genomförande av förslaget skall gälta såväl reseersättning som dagtraktamente åt nämndemännen, finner utskottet med hänsyn till uppdragets natur principiellt riktigt. Med den omfattning, som den förnyade utredningen kommer att få, anser sig utskottet ej kunna förvänta utredning och förslag i ämnet till 1928 års riksdag, men förutsätter utskottet, att utredningen verkställs så skyndsamt, som förhållandena medgiva.

Utskottet hemställde på grund av det anförda, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vilken omfattning ersättning borde tillerkännas nämndemän för de kostnader, som vore förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för närvarande i dylikt avseende vore stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kunde föranledas.

Åtta reservanter inom utskottet ansågo — utan att taga ställning till frågan, huruvida och i vilken omfattning ersättning för nämndemansuppdrag, utöver vad redan skedde, borde utgå — skäl ej förefinnas för riksdagen att upprepa den av riksdagen tidigare gjorda framställningen i ämnet till Kungl. Maj:t. Frågan syntes enligt reservanternas mening lämpligen böra upptagas och avgöras i samband med processreformen. För ett uppskov med frågan, som vore av betydande ekonomisk räckvidd, talade ock alltså de statsfinansiella skälen.

Vid frågans behandling i riksdagen biföll första kammaren reservationen, medan andra kammaren godkände utskottets hemställan, vadan frågan för den riksdagen hade förfallit.

1928 års
riksdag.

Vid 1928 års riksdag väcktes i första kammaren av herr Schlyter med instämmande av åtskilliga kammarledamöter ånyo motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet (I: 164). I motionen anfördes bland annat beträffande de av reservanterna inom 1927 års första lagutskott framförda synpunkterna, att de statsfinansiella skälen icke längre oemotsägligt kunde åberopas mot ett tillmötesgående av de välgrundade kraven från nämndemännens sida på en skälig ersättning samt att icke heller frågan om en eventuell framtida processreform borde få stå hindrande i vägen för partiella förbättringar i rättegångs-

väsendet, vilka utan olägenhet kunde genomföras utan samband med en omläggning av förfarandet eller domstolsorganisationen i dess helhet.

Första lagutskottet anförde i utlåtande (nr 9) över motionen, att utskottet beräffande den däri behandlade frågan alltjämt intoge den ståndpunkt, som kommit till uttryck i utskottets vid 1927 års riksdag avgivna utlåtande i anledning av de då väckta motionerna i samma ämne, varför utskottet hemställde om avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t med enahanda hemställan, som utskottet 1927 föreslagit.

Fyra reservanter inom utskottet yrkade, att utskottets yttrande bort erhålla följande lydelse:

Den uppoffring, som nämndeman får underkasta sig för inställelse vid häradsrätt, kan givetvis vara synnerligen betungande och drabbar hårdare, i den mån avståndet från vederbörandes hemort till tingsstället är större. Bördan kommer alltså jämväl att drabba synnerligen ojämnt. Då det blivit i utskottet upplýst, att frågan för närvarande icke är under övervägande hos Kungl. Maj:t, torde skäl föreligga för riksdagen att anhålla om utredning angående ersättning till nämndemän för resekostnader. Vad åter angår spörsmålet om ersättning till nämndemän jämväl utöver resekostnaderna, synes oss detsamma utan större olägenhet kunna vila i avvaktan på lösningen av frågan om en mera omfattande omläggning av domstolsorganisationen och processväsendet i övrigt.

Utskottet får alltså hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken omfattning ersättning må tillerkännas nämndemän för med nämndemansuppdragets utförande förenade resekostnader, utöver vad för närvarande i dylikt avseende är stadgat, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, som av denna utredning må föranledas.

Vid utskottets utlåtande var fogad ytterligare en reservation av en ledamot, vilken på anförda skäl yrkade, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Båda kamrarna biföllo förstnämnda reservation, varefter riksdagen genom skrivelse den 24 februari 1928 (nr 35) anhöll om utredning och om framläggande av förslag i enlighet med samma reservation.

I anledning av denna riksdagsskrivelse anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 10 april 1928 rikets hovrätter att, efter hörande av underlydande domhavande och häradsrätter, avgiva utlåtande i ärendet. Domhavandena skulle tillika inkomma med uppgifter å beräknad resekostnad för åtta nämndemän. Av de inkomna utlåtandena framgår, att hovrätterna samt övervägande flertalet domhavande och häradsrätter ansett nämndemännen böra av statsmedel tillerkännas resekostnadsersättning enligt resereglementet. Från flera håll har gjorts gällande, att även traktamentsersättning borde utgå. Å andra sidan hava uti vissa yttranden uttalats farhågor, att genom utsträckning av ersättningsrätten nämndemansinstitutionen småningom skulle komma att förlora sin hävdvunna karaktär av ett på medborgarnas förtroende grundat hedersuppdrag samt att därav skulle följa en icke önskvärd sammansättning av häradsnämnderna. Framhållits har ock, att då nämndemännen sedan gammalt plägade av ortsbefolkningen anlitas för inlämnande av handlingar till häradsrätten, ersättningen

1928 års
utredning.
Hovrätter och
häradsrätter.

för detta bestyr i allmänhet uppvägsde kostnaden för inställelsen vid tingen, varför något behov av särskild ersättning för resa till vanliga ting icke förefunnnes.

Bland de yttranden, i vilka resekostnadsersättning tillstyrkts, må särskilt anmärkas de av Svea hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge avgivna. Sålunda anförde *Svea hovrätt*:

Resekostnaderna vid inställelserna till de allmänna tingssammanträdena eller lagtima tingen ävensom slutsammanträdena vore synnerligen växlande och kunde för nämndemän, som vore boende avlägset från tingsstället, uppgå till avsevärda belopp. Det torde därför ej sällan inträffa, att eljest villiga och lämpliga personer på grund av ekonomiska skäl ej kunde mottaga nämndemansuppdrag eller längre tid innehava sådant. Att detta ej vore till gagn för rättsskipningen vore uppenbart. Det syntes ock överensstämmande med billighet och rättvisa, att ersättning tillerkändes nämndemännen för ifrågasvarande kostnader. Nämndemansuppdragets karaktär att vara ett på medborgarnas förtroende grundat hedersuppdrag kunde ingalunda därigenom förändras.

Hovrätten över Skåne och Blekinge yttrade i sitt utlåtande — efter det anmärkts, att nämndemansuppdraget i äldre tider med vissa mycket oväsentliga undantag ej var förenat med någon ersättning av staten och att hedern, som därmed följde, var ersättning nog — vidare följande:

Uppdraget hade varit mycket eftersträvat och i allmänhet hade endast ortens bästa män blivit hedrade därmed. Som naturligt var, då det gällde rättsskipning på landet, hade det i stort sett allenast varit självägande jordbrukare eller därmed likställda som blivit nämndemän. På grund av då rådande förhållanden hade den ekonomiska uppoffringen, som föranleddes av uppdraget, ej heller varit av någon betydenhet för dessa. Efter hand hade häri inträtt väsentlig ändring. Genom den industriella utvecklingen och av andra orsaker hade befolkningen i många landskommuner kommit att bestå till väsentlig del av industriarbetare och andra icke i egentlig mening jordbrukare. För en nämndeman ur dessas led skulle givetvis uppdraget medfört en ej ringa ekonomisk uppoffring, ofta omöjliggörande för honom att mottaga val. Även bland jordbrukarna hade säkerligen uppfattningen blivit en annan. Å ena sidan hade rese- och tingsgästningskostnaderna betydligt ökats, varjämte vid den allt intensivare jordbruksdriften förlust av arbetstid känts tyngre, och å andra sidan kunde det nog ej heller nekas, att tidsandan blivit sådan, att ett samhälleligt uppdrag, om än så hedersamt, ej gärna ansetts böra bringa dess innehavare ekonomisk förlust. Detta hade också föranlett statsmakterna att i ett flertal fall göra avsteg från principen, att nämndemansuppdraget ej skulle vara förenat med ersättning av staten. Senast 1918 tillerkändes sålunda t. ex. nämndemän ersättning för resa till tremansting. Ur principiell synpunkt syntes det hovrätten ej vara något att invända mot att nämndemännen av statsmedel även erhöles ersättning för resa till de ordinarie tingssammanträdena jämte slutsammanträdena. Huvudvikten borde ligga därå, att i varje fall erhöles till nämndeman den därför ur alla synpunkter mest lämplige, och därtill bidroge säkerligen i sin mån nämnda vidsträcktare reseersättning.

Flera av de myndigheter, som tillstyrkt utsträckning i rätten till reseersättning, hava framhållit vikten av att man icke, på sätt syntes ifrågasatt, begränsade ersättningen till visst antal nämndemän för varje sammanträde. Svea

hovrätt uttalade exempelvis härutinnan, att en föreskrift i sådant hänseende möjligen skulle kunna leda till, att endast det antal nämndemän, som hade rätt till ersättning, komme att tjänstgöra vid sammanträdena, att nämndens uppgift att vara en såvitt möjligt fullödig representation för tingslagets folkmängd då lätt kunde äventyras samt att, därest en begränsning ändock funnes nödvändig, hovrätten ansåge antalet till ersättning berättigade nämndemän i allt fall icke böra sättas lägre än till nio inom varje nämnd. Från andra håll har framhållits, att en anordning med allenast åtta nämndemän skulle medföra svårighet att hålla nämnden vid domfört antal, då nämndemän ofta nog måste höras såsom vittnen å testamenten eller dylikt, och i övrigt mångenstädes omöjliggöra den av ålder brukade och av orsbefolkningen alltjämt uppskattade tjänstgöringsordningen för domsagans nämndemän.

Några av de i ärendet hörda myndigheterna hava funnit frågan om beredande av ökad ersättning åt nämndemän kunna tillfredsställande ordnas genom anslag från kommunernas sida; eventuellt med visst bidrag från staten. Sålunda framhåller domhavanden i Mjölby domsaga, att kommunerna borde berättigas att i sådana fall, där behov funnes föreligga, lämna den eller de för kommunen utsedda nämndemännen gottgörelse för de utgifter, som tjänstgöringen vid de ordinarie tingen medförde, samt att det möjligen skulle vara lämpligt, att staten åtog sig att till kommunens utgifter för dylika kostnader lämna visst bidrag. En dylik anordning syntes icke bliva betungande för kommunerna, och för staten skulle den medföra fördelen av begränsning av kostnaderna, medan däremot en bestämmelse om rätt för nämndemännen i rikets alla domsagor att, utan hänsyn till tjänstgöringens större eller mindre besvärlighet eller de olika förhållandena i de särskilda domsagorna, av statsverket erhålla ersättning ovillkorligen skulle skapa utgifter, som i många fall knappast kunde sägas vara betingade av ett verkligt behov.

Med överlämnande av de av hovrätterna samt domhavandena och häradsrätternas avgivna yttrandena anbefalldes härefter Kungl. Maj:t den 1 september 1928 statskontoret att inkomma med utlåtande i ärendet. I sitt utlåtande den 27 september 1928 har statskontoret anfört:

Stats-
kontoret.

Enligt statskontorets mening kunde det icke förnekas, att nämndemansuppdraget i åtskilliga domsagor till följd av de långa avstånden och mindre goda kommunikationer vore ganska betungande genom de därav föranledda icke obetydliga resekostnaderna samt att detta förhållande kunde på somliga håll utgöra hinder för att till uppdraget erhålla eller därvid bibehålla den, som av valmännen ansåges bäst lämpad för uppdraget. En utsträckning av rätten till ersättning på sätt som föreslagits skulle otvivelaktigt vara ägnad att i möjligaste mån utjämna bördan av nämndemansuppdraget utan att — åtminstone om ersättningen inskränktes till att i allmänhet avse allenast själva resekostnaden — anledning kunde anses föreligga att befara några menliga följder för häradsnämndernas sammansättning eller något förryckande av nämndemansinstitutionens karaktär.

Emellertid rådde så olika förhållanden i skilda delar av riket, att det knappast syntes lämpligt att under alla förhållanden tillförsäkra nämndemän resekostnadsersättning av statsmedel. Skulle sådan ersättning tillerkännas nämndemännen, måste säkerligen denna anordning förbindas med en begränsning av

antalet tjänstgörande nämndemän för att hålla statens kostnader i detta avseende inom rimliga gränser; och en sådan åtgärd syntes med hänsyn till där- emot från många håll framställda invändningar icke vara tillräddig.

För sin del skulle statskontoret vilja ifrågasätta, om icke — åtminstone intill dess den på dagordningen stående frågan om genomgripande förändringar i rättegångsförfarandet vunne sin lösning — förevarande ersättningsfråga lämpligen kunde ordnas genom kommunernas förmedling ungefär på det sätt, som föreslagits av domhavanden i Mjölby domsaga i det av honom avgivna yttrandet i ärendet. Statskontoret kunde jämväl i huvudsak instämma i vad domhavanden härutinnan yttrat. Emellertid borde enligt statskontorets mening staten bidraga till den av kommunen beslutade ersättningen för nämndemansuppdragets utförande allenast i vad den avsåge ersättning för kostnaderna för själva resorna — alltså ej med inräknande av traktamente — och även i fråga om dessa kostnader, som borde i kommunens beslut särskilt angivas, syntes kommunen själv böra vidkännas en del. För att statens utgifter för ifrågavarande ändamål skulle hållas inom rimliga gränser, borde statens bidrag tillsvidare begränsas till hälften av resekostnaden i varje fall. Ersättningen i sin helhet syntes böra utbetalas av kommunen, vilken efter årets utgång skulle hava att vända sig till vederbörande länsstyrelse för utbekommande av statsbidraget.

Skiljaktiga
ledamöter i
statskontoret.

Två ledamöter i statskontoret voro av skiljaktig mening, i det att de — under uttalande att flera skäl förefunnes såväl för att den ifrågasatta resekostnads- ersättningen utginge av statsmedel som för att den betalades av kommunerna — funno ersättningen i fråga i allt fall lämpligen icke böra fördelas mellan statsverket och kommunerna. Ansåges kostnaderna böra ersättas med kommunala medel, vore desamma dock, enligt dessa ledamöters mening, så obetydliga, att de ej motiverade en utjämning genom statens ingripande, vartill för övrigt komme, dels att statsbidrag syntes kunna komma att verka såsom ett uppmuntringsbidrag och i så fall leda till ett motverkande av det syfte, statskontoret tänkt sig med att låta kommunerna i första hand bestrida kostnaderna, dels ock att en anordning, enligt vilken kommunerna skulle äga utan närmare angivna grunder bestämma reseersättning och staten därav bliva bunden, måhända kunde komma att för staten bliva minst lika betungande som om staten ensam åtog sig utgifterna i fråga, beräknade enligt i resereglementet upptagna enhetliga grunder.

Länsstyrel-
serna och
svenska
landskom-
munernas
förbund.

Efter det statskontorets yttrande inkommit, inhämtades utlåtanden från länsstyrelserna och svenska landskommunernas förbund.

Bland länsstyrelserna har flertalet (15 länsstyrelser) tillstyrkt, att resekostnadsersättning bereddes nämndemännen av statsmedel. Mot statskontorets förslag har framhållits, att vid genomförandet av detsamma någon enhetlighet ej skulle komma till stånd utan kommunerna skulle kunna besluta ersättning till mycket växlande belopp; det skulle således icke bliva ett likformigt system utan ett ojämnt sådant, som kunde komma att verka obilligt och orättvist. De flesta av ifrågavarande länsstyrelser hava ansett, att full ersättning borde utgå enligt resereglementet, varemot två av dem funnit ersättningens belopp böra inskränkas i enlighet med vad som gäller enligt § 34 i 1862 års förordning om kommunalstyrelse på landet i fråga om kommunalfullmäktige respektive enligt 23 § i 1924 års lag om landsting beträffande landstingsmän. — Endast

tre länsstyrelser hava tillstyrkt statskontorets förslag, två dock med den begränsningen, att statens bidrag till resekostnadsersättningen icke borde utgå med högre belopp än hälften av vad denna ersättning skulle utgjort med tillämpning av bestämmelserna i resereglementet. — En länsstyrelse har ansett, att reseersättningen borde gäldas antingen av tingslaget eller respektive kommuner samt att, i den mån statsintresset kunde anses vara särskilt engagerat i denna angelägenhet, bidrag borde utgå av allmänna medel. — Tre länsstyrelser hava funnit kommunerna böra erhålla befogenhet att tillerkänna nämndemän resekostnadsersättning utan rätt att härför åtnjuta statsbidrag, en under framhållande tillika, att ersättningen borde begränsas i enlighet med § 19 i förordningen om kommunalstyrelse på landet. — Slutligen har en länsstyrelse under återopande av den väntade rättegångsreformen avstyrkt, att någon utsträckt resekostnadsersättning nu tillerkändes nämndemän.

Svenska landskommunernas förbund har uttalat sig för att såväl resekostnadsersättning som dagtraktamente enligt resereglementet tillerkändes nämndemän av statsmedel.

I anledning av vad länsstyrelserna och svenska landskommunernas förbund i ärendet anført infordrades förnyat utlåtande från statskontoret, som i utlåtande den 17 juni 1929 — efter anmärkande att av dittills i ärendet avgivna yttranden framginge, att flertalet domhavande och häradsrätter, samtliga hovrätterna, flertalet länsstyrelser ävensom svenska landskommunernas förbund ansågo förevarande spörsmål böra så ordnas, att nämndemännen av statsmedel erhöles ersättning för sina av uppdraget föranledda resekostnader, beräknad enligt föreskrifterna i allmänna resereglementet — vidare anført:

Statskontoret i nytt utlåtande.

Statskontoret kunde icke förneka, att — liksom den resekostnadsersättning, som enligt nu gällande bestämmelser tillkomme nämndeman vid extra förrättningar och s. k. tremansting, gäldades av statsmedel — det låge närmast till hands att på samma sätt ordna nu ifrågavarande ersättning för resekostnaden vid inställelse till ordinarie nämndemanstjänstgöringen. När statskontoret i sitt tidigare utlåtande framlade det förslag, rörande vilket länsstyrelserna och svenska landskommunernas förbund avgivit yttranden, hade ämbetsverket tagit hänsyn därtill, att i ett icke så litet antal domsagor anordningar vidtagits av tingshusbyggnadsskyldiga för beredande åt nämndemännen av kostnadsfritt nattkvarter å tingsstället, att åtskilliga kommuner anslagit kontant ersättning åt av dem valda nämndemän för uppdragets utförande, att nämndemännen på åtskilliga håll plägade anlitas av orsbefolkningen för inlämnande av handlingar till häradsrätten och därför av uppdragsgivare erhöles ersättning, som i allmänhet väl täckte kostnaden för inställelsen; samt att på grund därav och jämväl av andra skäl en icke obetydlig minoritet bland domhavandena och häradsnämnderna motsatt sig en utsträckning av nämndemans rätt att av statsmedel åtnjuta resekostnadsersättning. Då under sådana förhållanden ett allmänt medgivande till utsträckt rätt för nämndeman till resekostnadsersättning av statsmedel syntes innefatta dels ett olämpligt påtvingande i vissa fall av en ersättning, som av vederbörande själv icke ansåges påkallad, dels ock en onödig kostnadsökning för statsverket, hade statskontoret velat söka frågans lösning däri, att kommunen själv finge avgöra om och med vilket belopp ersättning för resekostnaderna skulle utgå till av densamma valda nämndemän med rätt att av statsmedel undfå gottgörelse för hälften av vad kommunen i detta hänseende utgivit, varvid den omständigheten att kommunen själv skulle drabbas av

halva kostnaden ansetts innebära garanti för att statens utgift icke skulle oskäligt uppskruvas.

En dylik lösning av föreliggande spörsmål ansåge statskontoret fortfarande vara att förorda. Visserligen vore de flesta länsstyrelser av den mening, att ett allmänt medgivande om rätt för nämndeman till reseersättning av statsmedel borde lämnas, och hade således, märkligt nog, icke beaktat det betänkliga i att använda statsmedel till sådan ersättning även i fall, där de eventuella ersättningslagarna själva förklarar densamma vara onödig. Mot statskontorets förslag hade i allmänhet invänts, att det förordade förfaringssättet skulle verka ojämnt. Om därmed avsåges, att ersättningen skulle komma att utgå efter olika grunder på skilda orter, så måste visserligen medgivas, att förslaget antagligen skulle hava sådan påföljd; men i stället för att innebära en nackdel vore detta i själva verket ett skäl, som talade för förslaget, om man nämligen, såsom statskontoret, ansåge förevarande fråga vara av betydelse huvudsakligen för utjämning av bördan av nämndemansuppdraget mellan närboende och avlägset boende nämndemän inom samma ort. Statskontoret kunde i detta avseende åberopa vad en länsstyrelse anfört därom, att någon anledning knappast föreläge till ett generellt medgivande av utsträckt rätt för nämndeman till resekostnadsersättning, enär i södra och mellersta delarna av riket avståndet till tingsstället i allmänhet vore förhållandevis ringa och på grund av de särskilt under senare år genom automobilväsendet förbättrade kommunikationerna kunde företagas med väsentligt mindre såväl tidsutdräkt som kostnad än tillföre, medan däremot i de norra delarna av landet liksom eljest i mera vidsträckt tingslag andra förhållanden föreläge; samt att det då syntes riktigt och lämpligt, att vederbörande kommuner berättigades att, när behov ansåges föreligga, bevilja lämpligt belopp såsom ersättning för de med nämndemansuppdraget förenade resekostnaderna.

Däremot kunde statskontoret knappast finna skäligt att, såsom nämnda länsstyrelse m. fl. föreslagit, låta hela kostnaden stanna å kommunerna. Man finge nämligen icke förbise, att behovet av reseersättning — och därmed också kostnadsbeloppet — i allmänhet bleve störst i de vidsträckta domsagorna i Norrland med dess jämförelsevis mindre bärkraftiga kommuner. Vid bifall till nyssberörda förslag syntes det i alla händelser önskvärt, att till Kungl. Maj:ts förfogande ställdes ett anslag för att i fall, där utgifterna för ifrågavarande ändamål bleve alltför betungande, användas till bidrag åt kommunerna.

Mot statskontorets förberörda förslag skulle kunna invändas, att detsamma byggde på allt för stort förtroende till kommunernas förmåga att på ett tillfredsställande sätt ordna denna ersättningsfråga; och det hade tillika ansetts olämpligt, att staten skulle ersätta hälften av den av kommunen utgivna reseersättningen utan avseende å grunderna för denna ersättning. Om dessa erinringar befunnes vara befogade — och det kunde måhända icke alldeles bestriidas att så vore förhållandet — syntes såsom av några länsstyrelser föreslagits sådan modifikation i statskontorets förslag böra vidtagas, att kommunen icke erhöile större ersättning av staten än som motsvarade halva resekostnadsersättningen, beräknad enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet, varvid tillika syntes böra tagas i övervägande, huruvida staten över huvud taget borde lämna bidrag till ersättning för nämndemans resa, där avståndet mellan bostaden och tingsstället icke överstege 5 km.

Därest såsom några länsstyrelser föreslagit åtgärd i nu förevarande avseende inskränktes till ett medgivande för kommun att lämna ersättning åt nämndeman för hans resekostnader, syntes denna ersättning lämpligen böra avpassas i enlighet med bestämmelserna rörande resekostnadsersättning åt kommunalfullmäktig (§ 19 mom. 1 i 1862 års förordning om kommunalstyrelse på landet).

Slutligen ville statskontoret vid det förhållande att åtskilliga kommuner redan beviljat reseersättning åt sina nämndemän framhålla, att, om resekostnadsersättning av statsmedel medgäves i enlighet med vad flertalet hörda myndigheter ävensom landskommunernas förbund förordad, det syntes böra tillses, att vederbörande icke finge åtnjuta sådan ersättning från både staten och kommunen.

En ledamot, vilken antecknat sig såsom reservant även vid ärendets föregående handläggning inom statskontoret, uttalade skiljaktig mening och yttrade, att han, med vidhållande av sin tidigare uttalade uppfattning, ansåge, att någon fördelning av kostnaderna mellan staten och kommunerna ej borde äga rum samt att det för närvarande — i avvaktan på rättegångsreformen — syntes vara tillräckligt, att kommunerna medgäves rätt att lämna nämndeman viss ersättning.

Skiljaktig
ledamot i
statskontoret.

Genom förutnämnda remiss den 10 april 1928 anbefallde Kungl. Maj:t tillika domhavandena att inkomma med uppgifter om den beräknade årliga resekostnadsersättningen för resa för åtta nämndemän från hemvistet till tingsstället för inställelse vid allmänna tingssammanträden eller lagtima ting, inberäknat slutsammanträden. Resekostnaderna skulle beräknas enligt 1927 års rese-reglemente. Endast de nämndemän skulle medräknas, som vore bosatta å ort utom tingsstället. Till grund för beräkningen skulle läggas antalet sammanträden under år 1928. De inkomna uppgifterna giva vid handen, att ifrågasvarande årliga resekostnadsersättning skulle belöpa sig till i runt tal 250,000 kronor.

Kostnads-
beräkning
1928.

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (andra huvudtiteln s. 110) har min företrädare i ämbetet till behandling upptagit frågan om anslags-äskande för beredande av resekostnadsersättning åt nämndemän i de hänseenden, som avses i 1928 års utredning. Efter omnämnande av denna utredning och de beräkningar, som ligga till grund för densamma, anförde departementschefen:

1930 års
riksdag.

Ifrågavarande beräkningar hava grundats på den förutsättningen, att ersättning skulle utgå till allenast åtta nämndemän vid varje sammanträde. Därest samtliga vid ett sammanträde tillstädeskommande nämndemän skulle erhålla ersättning, torde, så vitt man kan bedöma, kostnaderna ej understiga 300,000 kronor. Denna fråga, som sedan många år varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, är onekligen av den betydelse, att den kräver ett snart avgörande. Det hade också varit min livliga åstundan att till 1930 års riksdag kunna framlägga ett förslag i ämnet. Emellertid har jag med hänsyn till kostnadernas storlek och då andra frågor, vilka oundgängligen måste föreläggas detta års riksdag, kräva betydande anslag från staten, funnit mig icke böra göra framställning om beräkning av några medel för detta ändamål.

I två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr Schlyter m. fl. (nr 99) och den andra i andra kammaren av herr Lindqvist i Halmstad m. fl. (nr 205), hemställdes, att riksdagen på de närmare angivna villkor, som med stöd av föreliggande utredning i ämnet funnes böra knytas vid anslagets beviljande, måtte för möjliggörande av ersättnings utbetalande till nämndemän för de med nämndemansuppdragets utförande förenade resekostnader, utöver vad i dylikt avseende vore stadgat, höja det ordinarie förslags-

anslaget under andra huvudtiteln till rese- och traktamentspenningar med 300,000 kronor.

I motiveringen framhölls, att ytterligare uppskov med frågan icke kunde tänkas giva uppslag till något sätt att nedbringa den beräknade erforderliga kostnaden samt att fullständig utredning av frågan föreläge, vadan alla förutsättningar syntes vara för handen för dess lösning i enlighet med 1928 års riksdagsskrivelse. Den ifrågavarande resekostnadsersättningen skulle vara av mycket stor betydelse för utjämnande av den med nämndemansuppdragets fullgörande förenade ekonomiska bördan mellan nämndemän från olika trakter inom samma domsaga och från olika delar av landet.

Statsutskottet anförde (utlåtande nr 2), efter omnämnande av den inom justitiedepartementet verkställda utredningen, att utskottet tagit del av utredningen i fråga och därvid konstaterat, att skiljaktiga meningar gjort sig gällande i olika hänseenden samt att utredningen i varje fall icke föreläge i det skick, att utskottet kunde tillstyrka motionärernas förslag. Emellertid förväntade utskottet, att ärendet snarast underställdes riksdagens prövning. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Ny kostnadsberäkning 1930.

Då vad som anförts i åtskilliga av de avgivna yttrandena därom, att ersättningen icke borde begränsas till visst antal nämndemän för varje sammanträde, syntes vara värt beaktande, men de från domhavandena inkomna uppgifterna — förutom att åtskilliga av dem ej voro fullt tydliga — icke voro ägnade att läggas till grund för beräkning av kostnaderna för reseersättning till annat antal nämndemän än det vid 1928 års utredning avsedda eller åtta, hava nya kostnadsuppgifter infordrats från domhavandena. Därvid anmodades domhavandena att inkomma med uppgift för tiden 1 juli 1929—30 juni 1930 å summan av de belopp, envar vid sammanträde eller ting närvarande nämndeman sammanlagt skulle hava ägt uppbära för resor från hemvistet till tingsstaden och åter, därest han varit berättigad till resekostnadsersättning enligt resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210). En med ledning av de inkomna uppgifterna upprättad sammanställning över kostnaderna för varje tingslag — vilken torde få såsom bilaga fogas vid statsrådsprotokollet — utvisar, att i rätten samtidigt tjänstgjort från 7 till 12 nämndemän med ett medeltal för hela riket av omkring 10, samt att den sammanlagda resekostnadsersättningen skulle hava uppgått till i runt tal 298,000 kronor, motsvarande i medeltal, såvitt kunnat utrönas, en ersättning till varje nämndeman i riket ej överstigande 100 kronor.

Departementschefen.

Såsom framgår av det föregående, har frågan om beredande åt nämndemännen av ersättning för inställelse vid de allmänna tingssammanträdena sedan årtionden tillbaka varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Vad under frågans behandling förekommit synes mig närmast giva vid handen, att under de senare åren spörsmålet i främsta rummet gällt, icke huruvida utan fastmera i vilken utsträckning och ordning dylik gottgörelse bör tillerkännas dem. Enighet torde sålunda på de flesta håll numera råda därom, att det icke är förenligt med rättvisa och billighet, att nämndeman icke blott skall offra tid för fullgörande av sitt uppdrag och därvid måhända gå miste om arbetsinkomst utan även i anledning av detsamma drabbas av direkta utgifter. Redan

ur nu anförda synpunkter lärer frågans lösning icke rimligen böra längre undanskjutas. Men härtill kommer ännu ett och enligt min mening avgörande skäl. Skall nämnden kunna rätt fylla sin viktiga uppgift i vårt rättsväsende och därmed åt rättsskipningen bevaras dess folkliga anknytning med därå grundat förtroende för domstolarna, framstår det som en bjudande nödvändighet att tillse, att varje hinder undanröjes, som kan stå i vägen för en god rekrytering av nämnden och en allsidig sammansättning av densamma. Ett sådant hinder föreligger otvivelaktigt i det förhållandet, att nämndeman har att själv vidkännas kostnaderna för uppdragets fullgörande. I de avgivna yttrandena har ock framhållits, att de med nämndemansbestyret förenade utgifterna understundom föranlett att personer, som ansetts böra i första hand ifrågakomma till nämndemän, icke velat ställa sig till förfogande eller att de, så snart rätt därtill förelegat, avgått från befattningen. Med de ökade krav, som alltmera ställas på nämnden i avseende å dess tjänstgöring, blir denna fara uppenbarligen än större. Slutligen må erinras, att den ekonomiska tunga nämndemansuppdraget medför drabbar i hög grad ojämnt, beroende av det olika avståndet från bostaden till tingsstället, av tillgång till egna fortskaffningsmedel, av förlust av arbetsförtjänst och dylikt.

De ännu på sina håll framförda betänkligheterna, att nämndemansuppdraget, som av ålder varit ett heders- och förtroendeuppdrag, skulle mista denna sin karaktär, därest ersättning komme att utgå i anledning av detsamma, och kanske komma att bli eftersträvat på grund av de därmed förbundna ekonomiska förmånerna, torde icke gärna kunna tillmätas betydelse, så länge det ej är fråga om någon avlöning för uppdraget utan allenast om gottgörelse för de av uppdraget föranledda kostnaderna. Och den jämväl framförda invändningen, att nämndemännen få sina utgifter för inställelserna täckta genom ersättning för vid rätten utförda uppdrag, kan säkerligen icke antagas äga giltighet beträffande flertalet nämndemän.

Om således ganska stor enstämmighet kan sägas råda därom, att åtminstone någon ersättning bör tillerkännas nämndemännen för deras kostnader i anledning av uppdraget, skifta meningarna något mera, då det gäller frågan, i vilken utsträckning och ordning ersättning bör utgå. Från flera håll har gjorts gällande, att ersättningen bör innefatta såväl resekostnads- som traktamentsersättning. Det övervägande flertalet har ansett försiktigheten bjuda att tillsvidare stanna vid allenast resekostnadsersättning. För egen del vill jag ansluta mig till den av riksdagen år 1928 godkända uppfattningen, att för närvarande endast resekostnadsersättning bör ifrågakomma.

Då enligt min uppfattning resekostnadsersättning städse bör tillkomma nämndemännen, kan jag naturligen ej ansluta mig till den av statskontoret och vissa andra myndigheter uttalade meningen, att åt kommunerna bör överlämnas att avgöra, huruvida sådan ersättning skall utgå. Ej heller kan det anses lämpligt att låta kommunerna bestämma de närmare grunder, efter vilka ersättningen må åtnjutas. Dessa grunder skulle då kunna komma att i hög grad växla för olika landsdelar, något som i och för sig vore mindre sak enligt och även kunde komma att verka obilligt. Med denna min inställning

till frågan framstår det ock följdriktigast, att resekostnadsersättningen bestrides av statsmedel. Särskilt i mera vidsträckta kommuner, där antalet nämndemän är stort och avståndet till tingsstället betydande, skulle utgifterna för ifrågavarande ändamål — även om statsbidrag utginge — kunna bli va nog så betungande. Överhuvud lärer anledning icke föreligga att nu frångå den på förevarande område gällande ordningen, enligt vilken nämndemän författningsenligt tillkommande ersättning utgår av statsmedel.

Ersättningen torde böra utgå enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Att, då nu är fråga allenast om resekostnadsersättning, genom meddelandet av särskilda föreskrifter, motsvarande exempelvis de för vissa befattningshavare gällande besparingsreglementena, bestämma ersättningen lägre eller eljest på annat sätt än enligt resereglementet lärer näppeligen vara påkallat. Tydligt är emellertid, att ersättning bör utgå allenast för en resa till och från tingsstället för varje sammanträde, ändå att sammanträdet fortgår flera dagar. De närmare föreskrifter, som erfordras angående ersättningens utgående och utbetalande, torde ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.

I fråga om det antal nämndemän, som må åtnjuta resekostnadsersättning, bör enligt min mening någon begränsning nu icke ske. Emellertid vill jag nämna, att jag enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 november 1930 tillkallat särskild sakkunnig att inom departementet biträda med behandling av frågorna om lämplig fördelning av tjänstgöringen mellan nämndemän vid häradsrätterna samt ändamålsenlig ordning för målens handläggning vid tingen ävensom i samband därmed stående spörsmål. Med utredningen avses i första hand att undersöka, huruvida — på sätt redan skett i ett flertal tingslag — nämndemännens antal och tjänstgöring må kunna så bestämmas, att samma nämndemän i regel komma att deltaga i varje särskilt måls handläggning från början till slut, en anordning, som i förening med genomförandet tillika av principen om samme ordförande i ett och samma mål skulle vara av stort värde för rättsskipningen. Därefter åsyftar utredningen en undersökning, huruvida icke en rationellare fördelning av målen å uppropslistan och deras sammanförande i mindre grupper, eventuellt i förening med ökning av antalet rättegångsdagar, må kunna genomföras till främjande av handläggningen och samtidigt tillgodoseende av allmänhetens berättigade krav att icke onödigtvis förspilla tid i väntan på ett mål. De sålunda ifrågasatta åtgärderna torde, till undvikande av alltför stor ökning av antalet nämndemän i respektive tingslag, leda till en nedsättning av antalet samtidigt i rätten tjänstgörande nämndemän.

Med nuvarande tjänstgöringsförhållanden vid häradsrätterna skulle, såsom jag tidigare nämnt, genomförandet av förslaget om rätt för nämndemän till ersättning för inställelse vid de allmänna tingssammanträdena eller lagtima tingen, däri inbegripet slutsammanträden, draga en årlig kostnad av i runt tal 300,000 kronor. I vad mån de åtgärder, vartill den av mig nyss berörda utredningen kan komma att leda, må medföra ytterligare kostnader, låter sig nu icke med säkerhet bedöma. Tydligt är emellertid, att åsyftade reformer på detta område låta sig genomföras endast så småningom, liksom det synes mig

klart, att strävandena att undanröja brister i vår rättsskipning icke rimligen böra stå hindrande i vägen för att nämndemännen beredes en ersättning, som i och för sig finnes skälig och påkallad, helst dessa strävanden genom ersättningsfrågans lösning otvivelaktigt komma att i viss mån underlättas.

De sålunda ifrågasatta nya bestämmelserna om resekostnadsersättning till nämndemän hava, såsom jag förut anmärkt, synts böra träda i kraft först den 1 januari 1932. Det av mig till uppförande under avdelningen 'Häradsrätterna' för nästkommande budgetår förordade anslaget 'Reseersättning till nämndemän' läser därför kunna bestämmas till vad av de beräknade nya kostnaderna belöper å första halvåret 1932 eller 170,000 kronor, ökat med vad nu utgår i reseersättning till nämndemän och som för år uppskattats till 85,000 kronor, eller tillhopa 255,000 kronor.»

Under återopande av det sålunda anförda hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till reseersättning till nämndemän för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av 255,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition i ämnet skall avlätas till riksdagen av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Wennerholm.

Bilaga.

**Sammanställning över inkomna uppgifter rörande nämndemäns rese-
kostnader m. m.**

	Antalet nämndemän (i medeltal) under budgetåret 1929/1930		Resekostnaden för samtliga tjänst- görande nämndemän		
	som tjänst- gjort samtidigt i rätten	som tjänst- gjort vid varje sammanträde inbegripet slutting.	sista halvåret 1929.	första halvåret 1930.	hela budgetåret 1929/1930.
Svea hovrätt.					
Stockholms län.					
1) Norra Roslags domsaga					
Frösåkers tingslag	11	11	572: 70	717: 65	1,290: 35
Väddö och Nordinghundra tingslag	11	22	847: 45	1,288: 35	2,135: 80
2) Mellersta Roslags domsaga	11	29	1,800: 60	2,497: 65	4,298: 25
3) Stockholms läns västra domsaga	11	32	1,679: 05	2,286: 90	3,965: 95
4) Södra Roslags domsaga	9	26	1,141: 80	1,755: 50	2,897: 30
5) Sollentuna och Färentuna härads domsaga	10	12	277: 60	408: 50	686: 10
6) Södertörns domsaga ¹	10	28	1,106: 60	2,099: 15	3,205: 75
Summa			7,425: 80	11,053: 70	18,479: 50
Uppsala län.					
7) Uppsala läns södra domsaga					
Tiunda tingslag	11	22	896: 61	1,283: 13	2,179: 74
Trögd's tingslag	11	23	1,037: 20	1,586: 20	2,623: 40
8) Uppsala läns norra domsaga	12	31	2,590: —	3,810: —	6,400: —
Summa			4,523: 81	6,679: 33	11,203: 14
Södermanlands län.					
9) Nyköpings domsaga					
Jönåkers, Rönö och Hölbo härads tingslag	11	31	770: 15	1,017: 50	1,787: 65
Daga härad	12	12	300: 30	400: 40	700: 70
10) Oppunda och Villåttinge härads domsaga					
Oppunda härad	10	14	403: 85	607: 80	1,011: 65
Villåttinge härad	11	11	300: 60	308: 10	608: 70
11) Livgedingets domsaga					
Väster- och Österrekarne härads tingslag	10	18	358: 15	606: 50	964: 65
Åkers och Selebo härads tingslag	10	18	874: 90	1,208: 10	2,083: —
Summa			3,007: 95	4,148: 40	7,156: 35
Gotlands län.					
12) Gotlands norra härads domsaga	8	8	690: —	988: 40	1,678: 40
13) Gotlands södra härads domsaga	10	10	849: —	1,188: 60	2,037: 60
Summa			1,539: —	2,177: —	3,716: —

¹ Nämndens tjänstgöring ändrades den 1 januari 1930, då domsagans båda tingslag samman-
sloges till ett.

	Antalet nämndemän (i medeltal) under budgetåret 1929/1930		Resekostnaden för samtliga tjänst- görande nämndemän		
	som tjänst- gjort samtidigt i rätten.	som tjänst- gjort vid varje sammanträde inbegripet slutning.	sista halvåret 1929.	första halvåret 1930.	hela budgetåret 1929/1930.
Värmlands län.					
14) Östersysslets domsaga					
Färnebo härad	12	12	984: 15	1,304: 30	2,288: 45
Olme, Visnums och Väse härads tingslag	11	11	756: 70	805: —	1,561: 70
15) Mellansysslets domsaga	12	12	595: —	798: —	1,393: —
16) Södersysslets domsaga					
Näs härad	12	12	1,262: 49	984: —	2,246: 49
Gillbergs härad	12	12	1,630: 64	1,363: 05	2,993: 69
17) Nordmarks härads domsaga	12	12	1,080: —	1,704: —	2,784: —
18) Jesse domsaga	12	12	805: 75	1,109: 75	1,915: 50
19) Fryksdals härads domsaga					
Fryksdals nedre tingslag	12	12	565: 40	404: 30	969: 70
Fryksdals övre tingslag	12	12	496: —	379: 80	875: 80
20) Älvdals och Nyeds domsaga					
Älvdals övre tingslag	10	10	906: 40	1,207: 80	2,114: 20
Älvdals nedre tingslag	11	11	1,095: 60	898: —	1,993: 60
Nyeds härad	11	11	252: 15	242: 15	494: 30
Summa			10,430: 28	11,200: 15	21,630: 43
Örebro län.					
21) Östernärkes domsaga					
Glanshammars och Örebro härads tingslag	12	24	819: 30	1,092: 40	1,911: 70
Askers och Sköllersta härads tings- lag	12	24	379: 46	569: 19	948: 65
22) Västernärkes domsaga					
Hallsbergs tingslag	17 ¹	29	1,316: 30	1,941: 40	3,257: 70
Edsbergs härads tingslag	11	11	293: —	413: 60	706: 60
23) Nora domsaga					
Nora tingslag	11	11	409: 60	694: 10	1,103: 70
Karlskoga härad	12	12	427: 47	608: 77	1,036: 24
24) Lindes domsaga	11	33	391: 16	586: 74	977: 90
Summa			4,036: 29	5,906: 20	9,942: 49
Västmanlands län.					
25) Västmanlands västra domsaga					
Åkerbo o. Skinnskattebergs härad	11	11	828: 23	970: 22	1,798: 45
Snevringe härad	11	11	340: 86	455: 41	796: 27
26) Västmanlands mellersta domsaga					
Gamla Norbergs bergslags tingslag	12	12	358: 98	478: 64	837: 62
Siende och Norrbo tingslag	12	29	1,052: 05	1,502: 93	2,554: 98
27) Västmanlands östra domsaga	11	11	736: 65	894: 70	1,631: 35
Summa			3,316: 77	4,301: 90	7,618: 67
Kopparbergs län.					
28) Falu domsaga					
Norra tingslaget	12	12	519: 75	773: 03	1,292: 78
Södra tingslaget	12	12	196: 40	179: 70	376: 10

¹ Å en rättegångsdag under vissa sammanträden tjänstgöra två olika nämnder.

	Antalet nämndemän (i medeltal) under budgetåret 1929/1930		Resekostnaden för samtliga tjänst- görande nämndemän		
	som tjänst- gjort samtidigt i rätten.	som tjänst- gjort vid varje sammanträde inbegripet slutting.	sista halvåret 1929.	första halvåret 1930.	hela budgetåret 1929/1930.
29) Hedemora domsaga					
Folkare härad	11	11	329: 64	461: 14	790: 78
Hedemora tingslag	11	22	1,230: 28	1,352: 76	2,583: 04
30) Västerbergslags domsaga	12	31	1,167: 05	1,728: 95	2,896: —
31) Näs och Malungs domsaga					
Näs tingslag	12	12	415: 05	519: 80	934: 85
Malungs tingslag	11	11	811: 95	880: 35	1,692: 30
32) Nedansiljans domsaga					
Leksands och Gagnefs tingslag	11	21	917: 60	1,211: 20	2,128: 80
Rättviks tingslag	11	11	929: 60	861: 40	1,791: —
33) Ovensiljans domsaga					
Mora tingslag	12	12	626: 24	796: 16	1,422: 40
Orsa tingslag	12	12	365: 88	365: 88	731: 76
Älvdals tingslag	12	12	216: 56	433: 12	649: 68
Särna och Idre tingslag	12	12	516: 80	516: 80	1,033: 60
Summa			8,242: 80	10,080: 29	18,323: 09
Gävleborgs län.					
34) Gästriklands östra domsaga	11	11	332: 75	500: 85	833: 60
35) Gästriklands västra domsaga	12	12	40: —	480: —	960: —
36) Bollnäs domsaga	12	12	540: 80	821: 60	1,362: 40
37) Sydöstra Hälsinglands domsaga					
Ala tingslag	11	11	1,472: 80	2,003: 60	3,476: 40
Enångers tingslag	12	12	159: —	261: —	420: —
38) Norra Hälsinglands domsaga					
Delsbo tingslag	12	12	325: —	487: 50	812: 50
Bergsjö och Forsa tingslag	12	24	682: 50	910: —	1,592: 50
39) Västra Hälsinglands domsaga	12	12	1,737: 44	2,509: 46	4,246: 90
Summa			5,730: 29	7,974: 01	13,704: 30
Västernorrlands län.					
40) Medelpads västra domsaga	12	12	1,112: —	1,626: —	2,738: —
41) Medelpads östra domsaga					
Njurunda, Sköns och Ljustorps tingslag	9	30	376: —	504: —	880: —
Indals tingslag	12	12	390: —	520: —	910: —
42) Ångermanlands södra domsaga	11	11	838: 20	2,294: 07	3,132: 27
43) Ångermanlands mellersta domsaga					
Sollefteå tingslag	11	11	151: —	168: —	319: —
Botå tingslag	11	11	250: —	397: —	647: —
44) Ångermanlands västra domsaga					
Ramsele och Resele tingslag	11	11	1,218: 10	1,528: 90	2,747: —
Fjällsjö tingslag	10	10	706: 30	893: 30	1,599: 60
45) Ångermanlands norra domsaga ¹	11	18	773: —	2,639: —	3,412: —
Summa			5,814: 60	10,570: 27	16,384: 87

¹ Intill den 1 januari 1930 benämnd Själevads och Arnäs domsaga. Från och med nämnda dag har domsagan utökats med Nätra tingslag.

	Antalet nämndemän (i medeltal) under budgetåret 1929/1930		Resekostnaden för samtliga tjänst- görande nämndemän		
	som tjänst- gjort samtidigt i rätten.	som tjänst- gjort vid varje sammanträde inbegripet slutning.	sista halvåret 1929.	första halvåret 1930.	hela budgetåret 1929/1930.
Jämtlands län.					
46) Jämtlands östra domsaga					
Ragunda tingslag	12	12	1,274: 10	944: 40	2,218: 50
Revsunds, Brunnflo och Näs tingslag	12	12	831: 05	831: 05	1,662: 10
47) Jämtlands norra domsaga					
Hammerdals tingslag	12	12	316: 82	627: 81	944: 63
Lits och Rödöns tingslag	11	11	724: 16	939: 44	1,663: 60
48) Jämtlands västra domsaga					
Undersåkers och Offerdals tingslag	12	12	546: 60	728: 80	1,275: 40
Sunne, Ovikens och Hallens tingslag	12	12	1,052: 38	1,406: 96	2,459: 34
49) Härjedalens domsaga					
Svegs tingslag	10	10	485: 82	777: 60	1,263: 42
Hede tingslag	10	10	163: 39	381: 12	544: 51
Bergs tingslag	11	11	300: 10	529: 04	829: 14
Summa			5,694: 42	7,166: 22	12,860: 64
Västerbottens län.					
50) Umeå domsaga	12	12	951: 50	1,332: 10	2,283: 60
51) Västerbottens södra domsaga					
Nordmalings och Bjuholms tingslag	9	9	505: 50	720: 65	1,226: 15
Degerfors tingslag	11	11	339: 80	508: 20	848: —
52) Västerbottens västra domsaga					
Lycksele tingslag	10	10	2,625: —	3,875: —	6,500: —
Åsele tingslag	10	10	670: —	1,475: —	2,145: —
Vilhelmina tingslag	11	11	1,975: —	3,130: —	5,105: —
53) Västerbottens mellersta domsaga					
Nysätra tingslag	11	11	690: —	1,026: —	1,716: —
Burträsk tingslag	11	11	495: —	670: —	1,165: —
54) Västerbottens norra domsaga					
Skellefteå tingslag	9	9	687: 20	888: —	1,575: 20
Malå och Norsjö tingslag	11	11	778: 45	1,100: 25	1,878: 70
Summa			9,717: 45	14,720: 40	24,437: 65
Norrbottens län.					
55) Piteå domsaga					
Piteå och Älvsby tingslag	10	10	832: 80	873: 15	1,705: 95
Arvidsjaurs sockens tingslag	11	11	395: 50	802: 40	1,197: 90
Arjeplogs lappmarks tingslag	11	11	127: 60	259: 60	387: 20
56) Luleå domsaga					
Övertorneå tingslag	11	11	205: 40	287: 56	492: 96
Nederluleå tingslag	10	10	668: 76	680: 20	1,348: 96
Jokkmokks lappmarks tingslag	10	10	416: —	416: —	832: —
57) Kalix domsaga					
Råneå tingslag	10	10	585: 20	735: 40	1,320: 60
Overkalix tingslag	10	10	243: 10	206: 20	449: 30
Nederkalix tingslag	11	11	617: 90	758: 70	1,376: 60
58) Torneå domsaga					
Torneå tingslag	11	11	608: 10	366: 60	974: 70
Pajala och Korpilombolo tingslag	11	11	2,076: —	1,610: 80	3,686: 80

	Antalet nämndemän (i medeltal) under budgetåret 1929/1930.		Resekostnaden för samtliga tjänst- görande nämndemän		
	som tjänst- gjort samtidigt i rätten	som tjänst- gjort vid varje sammanträde inbegripet slutning.	sista halvåret 1929.	första halvåret 1930.	hela budgetåret 1929/1930.
59) Gällivare domsaga					
Gällivare lappmarks tingslag . . .	10	10	1,001: 60	1,291: 40	2,293: —
Jukkasjärvi lappmarks tingslag .	11	11	371: 59	1,579: 66	2,451: 25
Karesuando lappmarks tingslag	8	8	50: 40	155: 82	206: 22
Summa			8,699: 95	10,023: 49	18,723: 44
Summa för domsagor under Sven hovrätt			78,179: 41	106,001: 16	184,180: 57
Göta hovrätt.					
Östergötlands län.					
60) Kinda och Ydre härads domsaga					
Kinda härad	12	12	739: 50	999: 20	1,738: 70
Ydre härad	12	12	409: 20	400: 80	810: —
61) Mjölby domsaga	12	12	953: 35	1,357: 85	2,311: 20
62) Aska, Dals och Bobergs härads domsaga	10	10	445: —	623: —	1,068: —
63) Bråbygdens och Finspånga läns domsaga					
Bråbygdens tingslag	11	11	374: 95	588: 70	963: 65
Finspånga läns härad	11	11	682: 50	1,153: 80	1,836: 30
64) Hammarkinds, Stegeborgs och Skär- kinds härads domsaga	12	12	1,268: 40	1,790: 80	3,059: 20
65) Linköpings domsaga	12	12	744: 10	1,117: 20	1,861: 30
Summa			5,617: —	8,031: 35	13,648: 35
Jönköpings län.					
66) Tveta, Vista och Mo domsaga . .	12	12	932: 75	1,368: 15	2,300: 90
67) Norra och Södra Vedbo härads dom- saga					
Norra Vedbo härad	8	9	268: 35	370: 20	639: 05
Södra Vedbo härad	12	12	266: 55	355: 40	621: 95
68) Östra härads domsaga	12	12	452: —	653: —	1,105: —
69) Västra härads domsaga	8	8	610: 25	842: 95	1,453: 20
70) Östbo och Västbo härads domsaga					
Östbo härad	12	12	244: 65	314: 40	559: 05
Västbo härad	12	12	393: 30	507: 20	900: 50
Summa			3,168: 35	4,411: 30	7,579: 65
Kronobergs län.					
71) Östra Värends domsaga					
Uppvidinge härad	12	12	418: 20	557: 60	975: 80
Konga härad	12	12	373: 95	498: 60	872: 55
72) Mellersta Värends domsaga	11	22	1,485: 10	1,470: 35	2,955: 45
73) Västra Värends domsaga	9	9	417: 15	584: 01	1,001: 16
74) Sunnerbo härads domsaga	8	8	319: 77	474: 31	794: 58
Summa			3,014: 17	3,585: 37	6,599: 54

	Antalet nämndemän (i medeltal) under budgetåret 1929/1930.		Resekostnaden för samtliga tjänst- görande nämndemän		
	som tjänst- gjort samtidigt i rätten.	som tjänst- gjort vid varje sammanträde inbegripet slutting.	sista halvåret 1929.	första halvåret 1930.	hela budgetåret 1929/1930.
Kalmar län.					
75) Norra och Södra Tjusts härads domsaga	8	8	716: —	1,004: —	1,720: —
76) Sevede och Tunaläns härads domsaga					
Sevede härad	12	12	382: 90	517: 20	900: 10
Tunaläns härad	12	12	669: 90	925: 20	1,595: 10
77) Aspelands och Handbörds härads domsaga	10	10	494: 85	646: 60	1,141: 45
78) Norra Möre och Stranda härads domsaga					
Norra Möre härad	12	12	473: 85	631: 80	1,105: 65
Stranda härad	10	10	443: 85	591: 80	1,035: 65
79) Södra Möre härads domsaga	10	10	621: 20	971: 20	1,592: 40
80) Ölands domsaga					
Ölands norra mot	10	12	254: 35	356: 55	610: 90
Ölands södra mot	11	12	268: 64	347: 84	616: 48
Summa			4,325: 54	5,992: 19	10,317: 73
Hallands län.					
81) Hallands läns södra domsaga					
Halmslads och Tönnersjö härad	12	12	456: 70	594: 50	1,051: 20
Höks härad	12	12	237: 70	437: 50	675: 20
82) Hallands läns mellersta domsaga					
Ärstad och Faurås härad	12	23	681: 45	908: 60	1,590: 05
Himle härad	12	12	227: 70	303: 60	531: 30
83) Hallands läns norra domsaga					
Fjäre härad	8	8	272: —	387: —	659: —
Viske härad	10	10	165: —	212: —	377: —
Summa			2,040: 55	2,843: 20	4,883: 75
Göteborgs och Bohus län.					
84) Askims, Västra och Östra Hisings samt Sävedals härads domsaga	9	9	632: 10	860: 10	1,492: 20
85) Inlands domsaga					
Inlands södra tingslag	9	16	439: 60	604: 40	1,044: —
Inlands norra tingslag	9	22	613: —	994: —	1,607: —
86) Orusts och Tjörns härads domsaga	9	9	572: 80	720: —	1,292: 80
87) Sunnervikens domsaga	9	19	2,229: 54	2,286: 68	4,516: 22
88) Norrvikens domsaga	8	8	618: 90	842: 40	1,461: 30
Summa			5,105: 84	6,307: 58	11,413: 52
Älvsborgs län.					
89) Marks domsaga	11	11	646: 80	886: 70	1,533: 50
90) Kinds och Redvägs härads domsaga					
Kinds härad	9	9	1,313: 70	1,839: 18	3,152: 88
Redvägs härad	12	12	698: 70	931: 60	1,630: 30
91) Hörås domsaga					
Ås, Vedens och Bollebyggs härad	11	32	1,114: 35	1,485: 80	2,600: 15
Gäsene härad	12	12	1,044: 60	1,392: 80	2,437: 40

	Antalet nämndemän (i medeltal) under budgetåret 1929/1930.		Resekostnaden för samtliga tjänst- görande nämndemän		
	som tjänst- gjort samtidigt i rätten.	som tjänst- gjort vid varje sammanträde inbegripet slutting.	sista halvåret 1929.	första halvåret 1930.	hela budgetåret 1929/1930.
92) Vättle, Ale och Kullings härads domsaga					
Vättle och Kullings härad . . .	10	19	600: —	800: —	1,400: —
Ale härad	11	11	340: —	380: —	720: —
93) Flundre, Väne och Bjärke härads domsaga	10	10	750: 05	901: 80	1,651: 85
94) Nordals, Sundals och Valbo härads domsaga					
Nordals och Sundals härad . . .	8	22	471: 12	706: 68	1,177: 80
Valbo härad	10	10	212: 70	319: 05	531: 75
95) Tössbo och Vedbo härads domsaga					
Tössbo härad	11	11	442: 35	522: 60	964: 95
Vedbo härad	8	13	810: 90	1,157: —	1,967: 90
Summa			8,445: 27	11,323: 21	19,768: 48
Skaraborgs län.					
96) Vadsbo härads domsaga					
Vadsbo norra tingslag	11	23	1,363: —	1,454: 65	2,817: 65
Vadsbo södra tingslag	12	12	1,017: 25	1,132: 45	2,149: 70
97) Gudhems och Kåkindes härads dom- saga					
Gudhems härad	8	8	146: 50	226: 30	372: 80
Kåkindes härad	8	8	438: —	577: 20	1,015: 20
98) Vartofta och Frökinds härads dom- saga	9	17	792: 25	1,115: 20	1,907: 45
99) Skånings, Valle och Vilske härads domsaga					
Skånings och Valle härad . . .	11	22	733: 80	920: 40	1,654: 20
Vilske härad	10	10	386: 40	460: —	846: 40
100) Åse, Viste, Barne och Laske hä- rads domsaga	11	29	1,792: 80	2,269: 20	4,062: —
101) Kinnefjärdings, Kinne och Kål- lands härads domsaga	9	27	1,081: 55	1,599: 90	2,681: 45
Summa			7,751: 55	9,755: 30	17,506: 85
Summa för domsagor under Göta hovrätt			39,468: 37	52,249: 50	91,717: 87
Hovrätten över Skåne och Blekinge.					
Blekinge län.					
102) Östra härads domsaga	8	12	274: 34	701: 47	975: 81
103) Medelsta härads domsaga	9	9	338: 40	482: 50	820: 90
104) Bräkne härads domsaga	7	7	391: —	518: 25	909: 25
105) Listers härads domsaga	8	8	292: 75	308: 70	601: 45
Summa			1,296: 49	2,010: 92	3,307: 41
Kristianstads län.					
106) Ingelstads och Järrestads härads domsaga	8	16	946: —	1,423: 80	2,369: 80
107) Gärds och Albo härads domsaga .	8	8	388: 90	572: 50	961: 40

	Antalet nämndemän (i medeltal) under budgetåret 1929/1930		Reskostnaden för samtliga tjänst- görande nämndemän		
	som tjänst- gjort samtidigt i rätten.	som tjänst- gjort vid varje sammanträde inbegripet slutting.	sista halvåret 1929.	första halvåret 1930.	hela budgetåret 1929/1930.
108) Villands domsaga	8	8	498: 60	715: 20	1,213: 80
109) Östra Göinge domsaga	8	8	705: 15	786: 90	1,492: 05
110) Västra Göinge domsaga	8	11	416: 80	558: 70	975: 50
111) Norra Åsbo härads domsaga	8	8	211: 40	287: 95	499: 35
112) Södra Åsbo och Bjäre härads dom- saga	8	8	258: 50	315: 70	574: 20
Summa			3,425: 35	4,660: 75	8,086: 10
Malmöhus län.					
113) Oxie och Skytts härads domsaga	8	10	409: 75	573: 90	983: 65
114) Torna och Bara härads domsaga	8	8	395: 94	552: 90	948: 84
115) Vemmenhög, Ljunits och Herre- stads härads domsaga	10	17	758: 86	981: 67	1,740: 53
116) Färs härads domsaga	8	16	1,199: —	1,378: —	2,577: —
117) Frosta och Eslövs domsaga					
Frosta härad	9	11	351: 25	641: 55	992: 80
Eslöv	8	8	—	—	—
118) Rönneberga, Onsjö och Harjagers domsaga	9	18	930: 59	1,164: 78	2,095: 37
119) Luggude härads domsaga	8	11	620: 27	868: 38	1,488: 65
Summa			4,665: 66	6,161: 18	10,826: 84
Summa för domsagor under hov- rätten över Skåne och Blekinge			9,387: 50	12,832: 85	22,220: 35
Summa för rikets alla dom- sagor			127,035: 28	171,083: 51	298,118: 79

Sammandrag för länen.

Stockholms	18,479: 50	Västmanlands	7,618: 67	Norrbottnens	18,723: 44	Göteb. o. Bohus	11,413: 52
Uppsala	11,203: 14	Kopparbergs	18,323: 09	Östergötlands	13,648: 35	Älvsborgs	19,768: 48
Södermanlands	7,156: 35	Gävleborgs	13,704: 30	Jönköpings	7,579: 65	Skaraborgs	17,506: 85
Gotlands	3,716: —	Västernorrlands	16,384: 87	Kronobergs	6,599: 54	Blekinge	3,307: 41
Värmlands	21,630: 43	Jämtlands	12,860: 64	Kalmar	10,317: 73	Kristianstads	8,086: 10
Örebro	9,942: 49	Västerbottens	24,437: 65	Hallands	4,883: 75	Malmöhus	10,826: 84
Summa kronor							298,118: 79

Anmärkning. Siffrorna i andra kolumnen angiva icke för *alla* tingslagen medeltalet av *samtliga* tjänstgörande nämndemän. Beträffande flertalet tingslag är så visserligen fallet, i det att i dessa alla nämndemännen tjänstgöra antingen samtidigt eller i allt fall under åtminstone någon rättegångsdag vid varje sammanträde. I andra tingslag åter är tjänstgöringen nämndemännen emellan så ordnad, att viss grupp tjänstgör exempelvis vid vartannat eller vart tredje sammanträde, vid två eller flera sammanträden i följd, ett år i följd o. s. v. I dessa tingslag är det verkliga antalet tjänstgörande nämndemän högre än i kolumnen angivits. Därest siffrorna för samtliga tingslag utvisat medeltalet av alla nämndemän, som verkligen tjänstgjort, skulle medelkostnaden per nämndeman för riket blivit omkring 118 kronor. Medelkostnaden stannar nu vid något lägre belopp.